

Ives Čače:

Prijedlog uspostavljanja neophodne pristupnice za djelo/izraz

I. Nazivlje

Prilikom čitanja Izjave o međunarodnim kataložnim načelima naišla sam na slijedeće terminološke nedoumice koje sam provjerila u rječnicima hrvatskog jezika HAZU, Leksikografskog zavoda i Libera:

2. 2. Normalizirani rječnik – normalizira se nešto abnormalno, normirani ili standardizirani rječnik

4.2. identificiranje bibliografske jedinice ili **posrednika** – engleska riječ **agent** u značenju prikazanom u pojmovniku prevodi se najbližom po značenju/smislu hrvatskom riječi: **činitelj** – ono/onaj što/ koji ima važna udjela u čemu, pokretna snaga čega, ono što djeluje.

Riječ posrednik u hrvatskom jeziku izrazito je obojena i znači **osobu** koja posreduje između dvije ili više drugih osoba/tvornica u sklapanju poslova, ugovora.

6. i dalje – **pristupnica**: a) ženska osoba koja prilazi, dolazi – odatle pristupnici i pristupnice ispitima i gdje sve ne ; b) pisani dokument kojim se pristupa nekom udruženju, političkoj stranci ili klubu.

Predlažem jednostavno : **pristupna točka** i njih ima više vrsta, a imenuju se ...

Ukidanjem pojmova odrednica, jedinstvena odrednica, jedinstveni stv. naslov rezultira uporabom jednog pojma za više različitih sadržaja. Posebno me se dojmilo da se – uputnica – sredstvo kojim se posreduje informacija preimenuje u informaciju samu. Bilo bi dobro pričekati malo na primjere iz prakse s paralelnom uporabom starih i novih pojmova pa da vidimo gdje će nas to dovesti.

Stvaratelj/stvoritelj se obično koristi kao sinonim za božanstvo a stvaralac se odnosi na čovjeka i susljedno tome korporativno tijelo i obitelj

Identifikator – 1. osoba koja identificira osobu, predmet – utvrđuje indentitet. 2. u informatici: kao oznaka procedure ili programske varijable.

Razlikovna oznaka – kao pandan stručnoj oznaci?

Što se tiče ostaloga vjerojatno će praksa izbaciti i/ili dodati nove/stare termine ovisno o potrebi.

Hrvatskom jeziku primjereno je pri tvorbi stručnog nazivlja stvarati nove riječi – kovanice, ili koristiti male pomake u značenju tako da se zadrži osnovni sadržaj pojma proširen za novo

svojestvo. Dodjeljivanje potpuno novog značenja postojećoj riječi s izrazitim značenjem nije primjereno našem jeziku.

II. O jedinstvenom naslovu

Kao što znamo do sada se u praksi institut jedinstvenog naslova koristio u napomenama za prijevode djela i nije bio pristupna točka za bibliografski zapis, odnosno tamo i gdje jest u PIPIAKU naznačena uporaba jedinstvenog naslova kao pristupne točke nije se primjenjivao taj propis osim u iznimnim slučajevima. Uprkos propisima o izboru jedinstvenog naslova izbor se nije provodio po propisanim uvjetima nego kako je kome došlo pod ruku. U novije vrijeme koristio se kao pristupna točka u bibliografskim zapisima za anonimna klasična djela.

Prema novim načelima neophodna (čitaj = obvezna) pristupna točka za pronalaženje i identificiranje bibliografske jedinice (ulaz u odgovarajući bibliografski zapis) ostvaruje se preko

- a) usvojene jedinstvene odrednice za ime stvaratelja (usvojeni oblik imena, bivši podaci o odgovornosti)
- b) usvojenog jedinstvenog naslova za djelo i izraz (usvojena pristupnica, za anonimna djela, a isto tako i naslovi djela kojima je poznat stvaratelj)

Bjelodano je da se ovime uloga jedinstvenog naslova (tj. usvojenog jedinstvenog naslova koji identificira djelo ...) mijenja i osnažuje do mjere da postaje ravnopravna pristupna točka onoj za stvaratelja tj. osoba, obitelji i korporativnih tijela koji su na bilo koji način značajno utjecali na intelektualni, umjetnički ... sadržaj djela. Dosadašnji pravilnik predviđao je jedinstveni naslov za anonimne publikacije i iznimno za autorska djela pod određenim uvjetima i u načelu prikazivao se u napomeni.

Članci Priručnika koji se odnose na prijevode djela 16. i dalje, dijelovi članaka koji se odnose na nadređene naslove, naslove anonimnih djela, naslove pravnih akata i zakona, filmova, glazbenih djela, skupnih naslova ... te dio članka o napomenama o prijevodu objedinjuju se i uređuju u skladu s novima načelima i postaju dio pravilnika na način da ćemo definirati jedinstveni naslov, njegove tipove, primjenu (popularni opseg), razlikovne oznake za identificiranje različitih djela s istim naslovom ...

* * *

U točkama koje slijede iznosim definiciju, zadatke, opseg i način izbora jedinstvenog naslova.

1. Jedinostveni naslov je utvrđeni i usvojeni oblik naslova kojim se određeno djelo ili jedan njegov dio identificira u katalogu knjižnice.

Dijeli se na:

- a) Jedinostveni stvarni naslov za djela i/ili izraze neovisno o statusu stvaratelja
  - b) Jedinostveni skupni stvarni naslov za serijske publikacije i drugu neomeđenu građu
- Oni tvore: usvojene pristupnice/pristupne točke

2. Zadaci jedinstvenog naslova su:

- a) Identificirati jedno djelo, razlikujući ga od mogućeg drugog djela istog naslova,
- b) Grupirati sva izdanja jednog djela i/ili izraza objavljenog pod različitim ili varijantnim oblicima naslova,
- c) Osigurati uređen prikaz svih djela jednog autora i sva izdanja svakog djela istog autora,
- d) Ukazati na međusobne odnose različitih djela kada je to potrebno.

3. Opseg uporabe jedinstvenog naslova:

- a) Svako djelo mora biti predstavljeno samo jednim jedinstvenim naslovom a taj oblik jedinstvenog naslova može prikazivati samo to određeno djelo. Ukoliko postoji više naslova za određeno djelo izabire se jedan oblik kao jedinstveni stvarni naslov,
- b) Jednakim naslovima koji se odnose na različita djela dodaju se identifikatori/razlikovne oznake radi međusobne distinkcije,
- c) Dodjeljivanje jedinstvenog naslova obvezno je bez obzira na status stvaratelja. Za neusvojene oblike naslova u preglednom zapisu se izrađuju uputnice (kad god je to potrebno???? npr. u leksikonima ili priručnicima djelo se javlja pod različitim naslovima, pa iako nemamo u knjižnici djelo s varijantnim naslovom za ove varijante iz priručnika obvezno je izraditi uputnicu/e da korisnik ne bi shvatio kao da se radi o različitim djelima).

4. Razlikovne oznake/identifikatori:

- a) Za identificiranje, grupiranje i uređenje različitih izraza ili srodnih izraza (proširene verzije djela, prijevodi, suvremena notna transkripcija ...) jednog djela ili njegovih izdanja jedinstvenom naslovu mogu se dodati razlikovne oznake,
- b) Uobičajene razlikovne oznake izražavaju karakteristike različitih ili srodnih izraza jednog djela kao što su jezik, datum, mjesto ...,
- c) Uporaba uz jedinstveni stvarni naslov djela samo kada je to neizbježno.

5. Izbor jedinstvenog naslova

- a) U pravilu se usvaja izvorni stvarni naslov,
- b) Ako suvremeno djelo izlazi s izmijenjenim stvarnim naslovom, kao jedinstveni stvarni naslov uzima se naslov prvog izdanja. Ukoliko u ukupnosti svih izdanja prevladava izmijenjeni stvarni naslov on se uzima za jedinstveni naslov,
- c) Za novovjekovno djelo koje je prvi put objavljeno sa stvarnim naslovom pisanim starim pravopisom, ili ima opširan naslov prema tadašnjim običajima a samo je djelo u priručnicima poznato po kasnijem kraćem uobičajenom stvarnom naslovu taj se stvarni naslov uzima kao jedinstveni stvarni naslov. Za novovjeka djela u kojima je stvaratelj namjerno uporabio stari pravopis ikazujući time svoj politički ili neki drugi stav za jedinstveni naslov uzima se taj naslov bez obzira na objave djela s novim pravopisom u naslovu,
- d) Za starogrčka, bizantska i starija orijentalna djela koja su općenito poznata po uobičajenim latinskim stvarnim naslovima, ti se naslovi uzimaju kao jedinstveni stvarni naslovi,
- e) Za orijentalna književna djela koja su u pojedinim zemljama općenito poznata po stvarnom naslovu na nacionalnom jeziku, kao jedinstveni stvarni naslov uzima se naslov kojim se knjižnica redovito služi,
- f) Za sastavni dio ili izvadak iz nekog djela koji se izdaje samostalno, kao jedinstveni stvarni naslov u načelu uzima jedinstveni stvarni naslov cjeline, uz taj se kao pobliže obilježje dodaje jedinstveni stvarni naslov poglavlja ili sastavnog dijela ili njegova numerička oznaka ili ako to nije moguće oznaka: izvadak. Za više ulomaka izvorne cjeline kao pobliže obilježje dodaje se oznaka: izbor,
- g) Ako se sastavni dio nekog djela često izdaje samostalno ili je općenito poznat kao po vlastitom stvarnom naslovu taj uobičajeni ili izvorni stvarni naslov sastavnog dijela uzima za jedinstveni stvarni naslov,
- h) Ako u publikaciji izlaze tri i više sastavnih djelova cjeline, kao jedinstveni se stvarni naslov uzima jedinstveni stvarni naslov cjeline s razlikovnom oznakom: izbor,

- i) Za izdanja Svetog pisma i za izdanja njegovih sastavnih djelova, kao jedinstveni stvarni naslovi uzimaju se naslovi koji se koriste u Vulgati
- j) Svete knjige muslimana, židova, budista i drugih nekršćanskih vjerskih zajednica obično se ubrajaju u anonimna klasična djela pa se snjima tako i postupa. Kao jedinstveni stvarni naslovi uzimaju se uobičajeni stvarni naslovi pod kojima se te knjige navode u opće priznatim bibliografskim priručnicima
- k) Kao jedinstveni stvarni naslovi za liturgijske knjige rimokatoličkog obreda uzimaju se njihovi uobičajeni latinski naslovi. Ako je takva knjiga namijenjena samo određenom crkvenom upravnom području, pojedinim redovima uz jedinstveni stvarni naslov dodaje se razlikovna oznaka/identifikator za Re ili područje.
- l) Kao jedinstveni stvarni naslovi za obrede grkokatoličkog obreda i kršćanskih nacionalnih vjerskih zajednica uzimaju se stvarni naslovi koji su uobičajeni u jeziku kojim se zajednica služi. Ukoliko se isti jedinstveni stvarni naslov upotrebljava za različite vjerske zajednice tom se stvarnom naslovu dodaje razlikovna oznaka/identifikator za obred ili nacionalnu crkvu.
- m) Za obredne knjige židova i drugih nekršćanskih vjerskih zajednica kao jedinstveni stvarni naslov uzimaju se uobičajeni stvarni naslovi pod kojima se te knjige navode u priznatim priručnicima.
- n) glazba
- o) serijske publikacije – ključni naslov i tekuća integrirajuća građa
- p) integrirajuća građa
- r) objekti (materijalne stvari)

nakon toga će uslijediti primjeri s podjelom na jedinstvene stv. naslove za djela i izraze ...

Evo jednog brzinskog primjera da se vidi kamo to vodi.

Djelo:

- Čudnovate zgode šegrta Hlapića / Ivana Brlić-Mažuranić

(uputnica za neusvojeni oblik: Čudnovate zgode i nezgode šegrta Hlapića)

Izraz:

- Čudnovate zgode šegrta Hlapića / Ivana Brlić-Mažuranić

<španj. prijevod>

Za djelo objavljeno u prijevodu: Las aventuras del aprendiz Lapich / Ivana Brlić-Mažuranić

Novo djelo:

- Čudnovate zgode šegrta Hlapića <drama>

(uputnica za izvorno djelo Vidi i: Čudnovate zgode šegrta Hlapića / Ibana Brlić-Mažuranić

- Čudnovate zgode šegrta Hlapića / Pajo Kanižaj

(uputnica za izvorno djelo Vidi i: Čudnovate zgode šegrta Hlapića / Ivana Brlić-Mažuranić)

- Čudnovate zgode šegrta Hlapića (crtani film)

(uputnica za izvorno djelo Vidi i: Čudnovate zgode šegrta Hlapića / Ivana Brlić-Mažuranić)